

Олена ГУЗАР

*Кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
olena.huzar@gmail.com*

Катерина БУРЯК

*Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
kateryna_buriak@tnpu.edu.ua*

ОРІЄНТАЦІЯ НА МАЙБУТНЄ: РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО ЯК РЕАКЦІЯ НА АКТУАЛЬНІ ПОТРЕБИ І ВИКЛИКИ

У сучасному світі розуміння важливості м'яких навичок вже не є новинкою. Низка наукових досліджень утворює доцільність їхнього розвитку у фахівців усіх сфер: від менеджменту до ІТ-технологій.

Причиною цьому стали технологічні зміни: у наш час машини досить добре, краще, ніж люди, виконують рутинні, кодифіковані завдання, проте люди усе ще вправніші у виконанні відкритих завдань, які потребують гнучкості, креативності та розсудливості. Часто ми виконуємо ці завдання з великою майстерністю, незважаючи на відсутність чіткого розуміння «правил», наприклад, коли вгадуємо мотиви людини, з якою щойно познайомилися. Як стверджує американський економіст Д. Дж. Демінг: «Існує програмне забезпечення, здатне керувати інвестиційними портфелями, діагностувати рак і розробляти проти нього лікування, а також перемагати людей у складних іграх, таких як шахи. Проте виявилось надзвичайно важко запрограмувати машину навіть на коротку, неорганізовану розмову з людиною, а тим більше на участь у такій гнучкій, командній роботі, яка дедалі більше потрібна сучасній економіці» [3, с. 8].

М'які навички (гнучкі, соціально-комунікативні, соціально-емоційні навички, soft skills, life skills), які за визначенням Кембриджського словника є «здатністю людей спілкуватися один з одним і добре працювати разом» [6], є досить широким поняттям та включають у себе:

- 1) комунікативні навички;
- 2) критичне та структуроване мислення;
- 3) навички вирішення проблем;

- 4) креативність;
- 5) вміння працювати в команді;
- 6) лідерські навички;
- 7) самоуправління;
- 8) управління часом;
- 9) управління конфліктами;
- 10) культурну обізнаність [5, с. 147]

та ще низку складових (так, наприклад, С. R. Phani визначає 60 soft skills [2]).

У 2023 році Всесвітній економічний форум розташував 10 найзатребуваніших роботодавцями м'яких навичок у такій послідовності:

- 1) аналітичне мислення;
- 2) творче мислення;
- 3) стійкість, гнучкість і спритність;
- 4) мотивація та самосвідомість;
- 5) допитливість і навчання впродовж життя;
- 6) технологічна грамотність;
- 7) надійність і увага до деталей;
- 8) емпатія та активне слухання;
- 9) лідерство та соціальний вплив;
- 10) контроль якості [4].

Рівень сформованості цих та інших м'яких навичок у людей різного віку та соціального статусу є предметом соціально-наукових досліджень у багатьох країнах, у тому числі в Україні.

Найновішим глобальним проектом дослідження м'яких (соціально-емоційних) навичок, у якому взяла участь Україна є Міжнародне дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН-2023). У цьому дослідженні взяли участь 19 регіонів України. Окрім нашої країни, у дослідженні 2023 року взяли участь такі країни і місцевості: Богота (Колумбія), Болгарія, Гельсінкі (Фінляндія), Гумма (Японія), Делі (Індія), Дубай (ОАЕ), Емілія-Романья (Італія), Іспанія, Кудус (Індонезія), Мексика, Перу, Собрал (Бразилія), Турин (Італія), Цзінань (Китай) і Чилі.

Суть цього дослідження полягає у вивченні рівня соціально-емоційних навичок учнівства віком 15 (обов'язкове опитування) та 10 років (необов'язкове опитування).

ДоСЕН замірювало такі соціально-емоційні навички учнів 10 і 15 років:

- навички виконання завдань (наполегливість, відповідальність, самоконтроль, мотивація досягати);
- навички регуляції емоцій (стресостійкість, контроль над емоціями, оптимізм);
- навички взаємодії з іншими (впевненість у собі, товариськість, енергійність);
- навички широти кругозору (допитливість, креативність, толерантність);
- навички залученості (співпереживання, довіра).

Як показало це багатовимірне дослідження, показники розвитку соціально-емоційних навичок українських учнів здебільшого є такими ж або кращими за середній показник (наприклад, вищим є показники упевненості у собі, самоконтролю, співпереживання, толерантності, креативності, мотивації досягати тощо) [1]. Це свідчить про потенціал для розвитку зазначених навичок. На нашу думку, проаналізована інформація є важливою не лише для перспективного планування освітнього процесу у ЗЗСО, але й у ЗВО, адже сьогоднішні 15-річні старшокласники – це завтрашні студенти.

Зважаючи на потреби ринку праці та показники розвитку м'яких навичок молодого покоління, є очевидним те, що освіта, яку надають вищі, повинна якнайповніше сприяти розвитку цих необхідних для життя навичок. Ми вбачаємо доцільність формування м'яких навичок студентів ЗВО як засобами формальної, так і неформальної освіти. Саме тому, центр професійного розвитку та лідерства ТНПУ, який є частиною навчально-наукового центру якості освіти, реагуючи на актуальні дослідження та потреби суспільства, впроваджує для учасників освітнього процесу ТНПУ ім. В. Гнатюка тренінговий курс розвитку м'яких навичок «Емоційне лідерство та ефективна комунікація».

Місія проєкту: надати учасникам освітнього процесу практичні інструменти та підтримку для розвитку лідерської компетентності, комунікативних навичок та особистісного зростання.

Окрім цього, візія проєкту передбачає створення вільного простору для вдосконалення особистих якостей учасників освітнього процесу.

Ідея проєкту заснована на цінностях самореалізації, особистісного зростання, співпраці та взаємодопомоги.

Відтак, ми прагнемо популяризувати розвиток м'яких навичок студентства та усіх учасників освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціально-емоційні навички для поліпшення якості життя: короткий виклад звіту Дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН-2023) від ОЕСР. Том 1. Учніство про себе. 12 с.
2. Challa S. S. J. R. P. The top 60 soft skills at work, 2007. URL: <http://www.rediff.com/getahead/2007/jan/08soft.htm>
3. Deming D. J. The value of soft skills in the labor market. *NBER Reporter*. 2017. № 4. P. 7-11. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/178757/1/2017-no4-2.pdf>
4. Future of jobs 2023: These are the most in-demand skills now – and beyond. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/05/future-of-jobs-2023-skills/>
5. Schulz B. The importance of soft skills: Education beyond academic knowledge. *Journal of Language and Communication*. 2008. URL: <https://ir.nust.na/server/api/core/bitstreams/53056486-f186-4d65-96b4-70fe0b9f8e91/content>
6. Soft skills. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/soft-skills>

Ігор БОЧАР

*Кандидат технічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
igorbochar8414@ukr.net*

Галина МАМУС

*Кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
m_galina_m@ukr.net*

Віктор СОПІГА

*Кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
victorsopiga@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасні інформаційні зміни, які постійно оновлюють систему вищої освіти, мають відображення в навчальних процесах і методологіях різних освітніх галузей. Особливо це актуально для освітніх галузей, які передбачають вивчення безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та